

Μία ημέρα στη βιβλιοθήκη: Ψηφιακή διδακτική παρέμβαση φιλαναγνωσίας στο Τμήμα Ένταξης

Κωνσταντίνα Κατσιβέλη
Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής,
Ληξούρι Κεφαλληνίας
ntinakats@gmail.com

► ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν άρθρο παρουσιάζει μια ψηφιακή διδακτική παρέμβαση φιλαναγνωσίας που υλοποιήθηκε στο Τμήμα Ένταξης του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ληξουρίου Κεφαλονιάς κατά το σχολικό έτος 2024-2025, με αφορμή τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Εκπαίδευσης. Η δράση έλαβε τη μορφή ψηφιακής ξενάγησης στην Ιακωβάτσιο Βιβλιοθήκη Ληξουρίου και αποτυπώθηκε σε εκπαιδευτικό βίντεο, το οποίο δημιουργήθηκε με το ψηφιακό εργαλείο CapCut. Κεντρικός στόχος της παρέμβασης ήταν η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας και η ενίσχυση θετικών στάσεων απέναντι στο βιβλίο, μέσα από τη σύνδεσή του με την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Επιμέρους στόχοι περιλάμβαναν τη γνωριμία των μαθητών/τριών με την ιστορική σημασία της βιβλιοθήκης, την ενίσχυση της γλωσσικής έκφρασης και την καλλιέργεια δεξιοτήτων προσοχής και συγκέντρωσης. Η παρέμβαση απευθυνόταν σε δεκατέσσερις μαθητές/τριες του Τμήματος Ένταξης και βασίστηκε σε βιωματικές, πολυτροπικές και μουσειοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις μάθησης, προσαρμοσμένες στις μαθησιακές και συναισθηματικές ανάγκες των παιδιών. Μέσα από την οπτικοακουστική αφήγηση και τη γνωριμία με έναν ιστορικό χώρο πολιτισμού -ανοιχτό και φιλόξενο όπου το βιβλίο είναι πηγή γνώσης και φαντασίας- οι μαθητές/τριες ενίσχυσαν τη γλωσσική τους έκφραση, τη μνήμη και την ικανότητα συγκέντρωσης, ενώ ανέπτυξαν θετικότερη στάση απέναντι στην ανάγνωση. Η δράση δεν περιορίστηκε στο Τμήμα Ένταξης, καθώς το βίντεο προβλήθηκε στη συνέχεια και σε όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες των γενικών τάξεων του σχολείου, ενώ αξιοποιήθηκε και από την ίδια την Ιακωβάτσιο Βιβλιοθήκη, ενισχύοντας τη σύνδεση σχολείου, πολιτιστικού φορέα και κοινότητας. Τα αποτελέσματα της παρέμβασης, όπως προέκυψαν από ποιοτικές παρατηρήσεις και αναστοχαστικές συζητήσεις, αναδεικνύουν τη δυναμική των ψηφιακών μέσων, των βιβλιοθηκών και της μουσειοπαιδαγωγικής ως εργαλείων υποστήριξης της φιλαναγνωσίας στο πλαίσιο της Ειδικής Αγωγής. Η ψηφιακή ξενάγηση λειτούργησε ως γέφυρα ανάμεσα στο σχολείο και τον πολιτισμό.

Λέξεις-κλειδιά: Φιλαναγνωσία, Ψηφιακή Ξενάγηση, Μουσειοπαιδαγωγική Προσέγγιση, Εκπαιδευτικό Βίντεο, Ειδική Αγωγή.

► ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η φιλαναγνωσία αποτελεί διαχρονικά βασικό ζητούμενο της σχολικής εκπαίδευσης, καθώς η συστηματική και ποιοτική επαφή των παιδιών με το βιβλίο συνδέεται άμεσα με τη γλωσσική ανάπτυξη, τη γνωστική τους εξέλιξη και την

πολύπλευρη συναισθηματική και κοινωνική τους καλλιέργεια (Αναγνωστόπουλος, 2015). Η ανάγνωση, ως πράξη, ξεπερνά την απλή αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου. Αντιθέτως, συνιστά μια σύνθετη γνωστική και πολιτισμική διαδικασία που ενεργοποιεί τη φαντασία, οξύνει την κριτική σκέψη και καλλιεργεί την ενσυναίσθηση, συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων, ηθικά ενήμερων και ενεργών πολιτών (Wolf, 2007).

Η αναγνωστική εμπειρία, λοιπόν, λειτουργεί ως θεμελιώδης άσκηση του εγκεφάλου, ενισχύοντας τη μνήμη εργασίας, την ικανότητα κατανόησης σύνθετων εννοιών και, κυρίως, τη διατήρηση πληροφοριών σε βάθος χρόνου (Willis, 2006). Μέσω της συστηματικής επαφής με τον γραπτό λόγο, τα παιδιά εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους, κατακτούν σταδιακά τη σωστή ορθογραφία και αναπτύσσουν ουσιαστικές δεξιότητες γλωσσικής έκφρασης, τόσο προφορικά όσο και γραπτά (Nation, 2013). Η ενίσχυση αυτών των γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων αποτελεί θεμέλιο για την επιτυχή συμμετοχή τους σε όλες τις γνωστικές περιοχές και για την επίτευξη των στόχων του αναλυτικού προγράμματος (Snow, 2002).

Στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή, ωστόσο, όπου τα παιδιά εκτίθενται καθημερινά σε πληθώρα γρήγορων, οπτικοακουστικών και συχνά αποσπασματικών ερεθισμάτων, η ανάγνωση φαίνεται να υποχωρεί ως δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου. Η συνεχής εναλλαγή εικόνων και πληροφοριών έχει συνδεθεί με τη μείωση της διάρκειας προσοχής και τη δυσκολία εμβάθυνσης στο κείμενο, μείωση που επηρεάζει άμεσα την ποιότητα της μάθησης και της κριτικής ανάλυσης (Carr, 2010). Ως εκ τούτου, η ανάγκη για παιδαγωγικές παρεμβάσεις που θα επαναφέρουν το βιβλίο στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας, αξιοποιώντας παράλληλα τα ίδια τα ψηφιακά μέσα με δημιουργικό και μεθοδικό τρόπο, καθίσταται ιδιαίτερα επιτακτική.

Πρωταρχική, δε, σημασία αποκτά η φιλιαναγνωσία στο πλαίσιο της Ειδικής Αγωγής και ειδικότερα στα Τμήματα Ένταξης, όπου οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν ποικίλες μαθησιακές δυσκολίες και χρειάζονται διαφοροποιημένες, βιωματικές και ενισχυτικές προσεγγίσεις διδασκαλίας (Μαυρομμάτης, 2018). Για πολλούς/ες από αυτούς/ες τους/τις μαθητές/τριες, η ανάγνωση συχνά συνδέεται με το αίσθημα της αποτυχίας και της ματαιώσης. Συνεπώς, καθίσταται αναγκαία η δημιουργία θετικών και μη-απειλητικών εμπειριών γύρω από το βιβλίο, ώστε να ενισχυθεί η αυτοαποτελεσματικότητά τους (Bandura, 1997) και να αναπτύξουν μια θετική συναισθηματική σχέση με τη γνώση.

Η επίτευξη του εν λόγω στόχου μπορεί να διευκολυνθεί σημαντικά μέσω της σύνδεσης της ανάγνωσης με αυθεντικά πολιτιστικά περιβάλλοντα, όπως οι βιβλιοθήκες. Οι χώροι αυτοί, φορείς ιστορίας και πολιτισμικής μνήμης, προσφέρουν τη δυνατότητα βιωματικής μάθησης (Dewey, 1938) και συμβάλλουν στη μετατόπιση της αναγνωστικής εμπειρίας από το στενό σχολικό πλαίσιο σε ένα ευρύτερο πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο (Νάκου, 2002). Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η παρούσα διδακτική παρέμβαση, η οποία αξιοποιεί την Ιακωβάτσιο Βιβλιοθήκη Ληξουρίου Κεφαλονιάς ως κέντρο μάθησης και πολιτισμού. Μεταφέροντας την εμπειρία της φυσικής επίσκεψης μέσα στη σχολική τάξη μέσω μιας ψηφιακής ξενάγησης, η δράση επιχειρεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας (Erstein, 2018), προωθώντας τη φιλιαναγνωσία με έναν σύγχρονο και προσβάσιμο τρόπο.

Πιο συγκεκριμένα, το παρόν άρθρο παρουσιάζει τη μεθοδολογία, την υλοποίηση και τα αποτελέσματα αυτής της ψηφιακής διδακτικής παρέμβασης φιλιαναγνωσίας, η οποία εφαρμόστηκε στο Τμήμα Ένταξης του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ληξουρίου Κεφαλονιάς κατά το σχολικό έτος 2024-2025. Στόχος της είναι να αναδείξει τη

δυνατότητα των ψηφιακών εργαλείων να υποστηρίξουν τη φιλιαναγνωσία στην Ειδική Αγωγή και να προτείνει ένα μοντέλο συνεργασίας μεταξύ σχολείου και πολιτιστικών φορέων. Στις επόμενες ενότητες, παρουσιάζεται αρχικά το θεωρητικό πλαίσιο, έπειτα η αναλυτική περιγραφή της μεθόδου και των συμμετεχόντων, και τέλος ακολουθούν η ανάλυση των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα.

► ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η διεθνής και ελληνική βιβλιογραφία αναδεικνύει τη φιλιαναγνωσία ως κρίσιμο παράγοντα της εκπαιδευτικής επιτυχίας, της γλωσσικής επάρκειας και της ολόπλευρης ανάπτυξης των παιδιών (Nation, 2013). Η συστηματική επαφή με τα βιβλία συμβάλλει άμεσα στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, στη βελτίωση της αναγνωστικής κατανόησης και στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων, οι οποίες επιτρέπουν στους/στις μαθητές/τριες να παρακολουθούν και να ρυθμίζουν την ίδια τη μαθησιακή τους διαδικασία (Κουτσογιάννης, 2012). Πέρα από τη γνωστική διάσταση, η ανάγνωση, ιδίως της λογοτεχνίας, ενισχύει τη συναισθηματική νοημοσύνη, την ενσυναίθηση και την αυτοαντίληψη (Αναγνωστόπουλος, 2015). Μέσω της ταύτισης με τους ήρωες των αφηγήσεων, τα παιδιά αποκτούν τη δυνατότητα να κατανοούν διαφορετικές οπτικές γωνίες και να διαμορφώνουν ένα προσωπικό σύστημα αξιών, συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση του ατόμου ως ολοκληρωμένου κοινωνικού υποκειμένου (Wolf, 2007).

Ιδιαίτερα, για μαθητές/τριες με μαθησιακές δυσκολίες ή άλλες εκπαιδευτικές ανάγκες, η φιλιαναγνωσία δεν μπορεί να προσεγγιστεί αποκλειστικά μέσα από παραδοσιακές, μονοτροπικές διδακτικές πρακτικές. Η βιβλιογραφία υπογραμμίζει την ανάγκη για διαφοροποιημένες, βιωματικές και πολυτροπικές προσεγγίσεις (Τσιμπιδάκη, 2017). Οι προσεγγίσεις αυτές πρέπει να αξιοποιούν συνδυαστικά εικόνες, αφήγηση, ήχο και κίνηση, ώστε να διευκολύνεται η γνωστική επεξεργασία, να μειώνεται το γνωστικό

Επιπλέον, η συχνή σύνδεση της ανάγνωσης με αποτυχία οδηγεί σε χαμηλή αυτοαποτελεσματικότητα (Bandura, 1997) και μαθησιακή ματαίωση στους/στις μαθητές/τριες του Τμήματος Ένταξης. Συνεπώς, οι διδακτικές παρεμβάσεις οφείλουν να επικεντρώνονται στη δημιουργία θετικών αναγνωστικών εμπειριών, οι οποίες ενισχύουν την αισθητηριακή μάθηση (Pausova, 2012) και οικοδομούν την αυτοπεποίθηση των μαθητών γύρω από το βιβλίο ως πηγή ευχαρίστησης και γνώσης κι όχι ως πηγή άγχους.

Παράλληλα, η ψηφιακή αφήγηση αναδεικνύεται τα τελευταία χρόνια ως ένα ισχυρό παιδαγωγικό εργαλείο που μπορεί να υποστηρίξει τη φιλιαναγνωσία στη σύγχρονη τάξη. Η συνδυαστική χρήση εικόνας, ήχου και λόγου δημιουργεί πολυτροπικά κείμενα, τα οποία είναι συχνά πιο προσιτά, ελκυστικά και συμβατά με τον τρόπο που μαθαίνουν τα παιδιά της ψηφιακής εποχής (Robin, 2016). Η ψηφιακή ξενάγηση, όπως και η ψηφιακή αφήγηση, όταν ενσωματώνονται μεθοδικά, δεν λειτουργούν ανταγωνιστικά προς το έντυπο βιβλίο, αλλά συμπληρωματικά. Μπορούν να λειτουργήσουν ως "γέφυρα" προς την κλασική ανάγνωση, ενεργοποιώντας το ενδιαφέρον, προσφέροντας οπτικό πλαίσιο και διευκολύνοντας την κατανόηση του αφηγηματικού πλαισίου πριν την επαφή με το γραπτό κείμενο.

Σε αυτό το πλαίσιο, αποκτά σπουδαία βαρύτητα η μουσειοπαιδαγωγική προσέγγιση, η οποία προτάσσει τη μάθηση σε αυθεντικά πολιτιστικά περιβάλλοντα (Νάκου, 2002). Η γνώση, σύμφωνα με τη θεωρία του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού (Vygotsky, 1978), οικοδομείται βιωματικά και σε κοινωνικό πλαίσιο. Τα μουσεία και οι

βιβλιοθήκες λειτουργούν ως χώροι άτυπης εκπαίδευσης, όπου οι μαθητές/τριες έρχονται σε άμεση επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά και αναπτύσσουν δεξιότητες παρατήρησης, ερμηνείας και κριτικής σκέψης, εκτός των τυπικών ορίων της σχολικής αίθουσας (Falk & Dierking, 2013). Η μεταφορά της μάθησης σε τέτοιους χώρους την καθιστά πιο ουσιαστική, προσωπική και ελκυστική.

Οι βιβλιοθήκες, ειδικότερα, μπορούν να ιδωθούν ως υβριδικοί χώροι μάθησης που συνδυάζουν στοιχεία μουσείου, εκπαιδευτικού οργανισμού και κοινοτικού κέντρου. Η σύγχρονη βιβλιοθήκη δεν είναι απλώς ένας χώρος αποθήκευσης βιβλίων, αλλά ένας κοινωνικός χώρος που υποστηρίζει τη δια βίου μάθηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων (Hohenstein & Moussouri, 2018). Έτσι, η αξιοποίηση των βιβλιοθηκών στο πλαίσιο σχολικών δράσεων ενισχύει τη σύνδεση σχολείου και κοινότητας (Καψάλης & Χαραλαμπίδης, 2016), μια συνεργασία που θεωρείται κρίσιμη για τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και τη διαμόρφωση μιας κουλτούρας φιλαναγνωσίας. Με αυτόν τον τρόπο, το βιβλίο και το περιβάλλον που το φιλοξενεί μετατρέπονται σε κέντρα ενεργής συμμετοχής και έμπνευσης για τους/τις μαθητές/τριες.

► ΣΚΟΠΟΣ, ΣΤΟΧΟΙ, ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Κεντρικός σκοπός της παρούσας διδακτικής παρέμβασης ήταν η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας και η διαμόρφωση θετικών στάσεων απέναντι στο βιβλίο και τη βιβλιοθήκη, αντιμετωπίζοντας τη βιβλιοθήκη ως ζωντανό κόμβο μάθησης και πολιτισμού (Guthrie & Humenick, 2004).

Η δράση σχεδιάστηκε με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα Εκπαίδευσης (24 Ιανουαρίου), ώστε να ενεργοποιήσει συμβολικά τον αδιάρρηκτο δεσμό ανάμεσα στην εκπαίδευση και τα βιβλία, τα οποία διαχρονικά αποτελούν ακρογωνιαίο λίθο της γνώσης και της πνευματικής καλλιέργειας. Μέσω αυτής της σύνδεσης, επιδιώχθηκε η πρακτική να αποκτήσει βαθύτερο παιδαγωγικό και κοινωνικό νόημα, υπερβαίνοντας την απλή εκπαιδευτική άσκηση.

Για την επίτευξη του κεντρικού αυτού στόχου, τέθηκαν πολυεπίπεδοι επιμέρους στόχοι, οι οποίοι επικεντρώθηκαν στην ολιστική ανάπτυξη των μαθητών/τριών. Σε γνωστικό επίπεδο, επιδιώχθηκε η γνωριμία των μαθητών/τριών με την Ιακωβάτσιο Βιβλιοθήκη Ληξουρίου και την ιστορική της σημασία ως πολιτισμικό κεφάλαιο, με την επαφή αυτή να ενισχύει την κατανόηση του ρόλου της βιβλιοθήκης ως φορέα μνήμης και παράδοσης. Ταυτόχρονα, ως άμεσος συνδετικός κρίκος με την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας, τέθηκε η ενίσχυση της γλωσσικής έκφρασης και της αναγνωστικής κατανόησης (Πόρποδας, 2002), καθώς η βελτιωμένη κατανόηση οδηγεί σε μεγαλύτερη απόλαυση και, συνακόλουθα, σε υιοθέτηση της ανάγνωσης. Επιπρόσθετα, κρίθηκε ζωτικής σημασίας η καλλιέργεια δεξιοτήτων προσοχής και συγκέντρωσης, οι οποίες είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εμπλοκή με το εκπαιδευτικό υλικό. Τέλος, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη θετικών συναισθημάτων απέναντι στην ανάγνωση και, κυρίως, στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών/τριών (Bandura, 1997) μέσω της δημιουργίας ενός ασφαλούς και ενθαρρυντικού μαθησιακού πλαισίου. Η έμφαση στην αυτοεκτίμηση είναι κομβικής σημασίας, ειδικά στο πλαίσιο της Ειδικής Αγωγής, καθώς η επιτυχής ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων συνδέεται άμεσα με την ψυχοσυναισθηματική θωράκιση των μαθητών/τριών.

Η σημασία και η καινοτόμος συμβολή της παρέμβασης έγκειται στην τεκμηριωμένη εφαρμογή μουσειοπαιδαγωγικών αρχών στο πλαίσιο της Ειδικής

Αγωγής (Hooper-Greenhill, 2000). Συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκε η ψηφιακή ξενάγηση ως βασικό μέσο για την άρση χωρικών και γνωστικών περιορισμών (όπως δυσκολίες μετακίνησης ή συγκέντρωσης), επιτυγχάνοντας έτσι την ισότιμη πρόσβαση στον πολιτισμό (Vygotsky, 1978). Η τεχνολογία λειτούργησε ως «γέφυρα», μεταφέροντας την αυθεντική εμπειρία της βιβλιοθήκης μέσα στην οικεία σχολική τάξη. Αυτή η μεθοδολογία συνέβαλε αποφασιστικά στην επίτευξη του κεντρικού σκοπού, καθώς η ελκυστική, βιωματική και προσβάσιμη ψηφιακή επίσκεψη διέλυσε τις προκαταλήψεις απέναντι στο διάβασμα και τη βιβλιοθήκη, οδηγώντας στη διαμόρφωση των επιθυμητών θετικών στάσεων. Συνοψίζοντας, η παρέμβαση αποτελεί ένα πρότυπο ένταξης πολιτισμικής εκπαίδευσης και ψηφιακών εργαλείων στην Ειδική Αγωγή, με απώτερο στόχο την ενδυνάμωση της εκπαιδευτικής και ψυχοσυναισθηματικής υπόστασης των μαθητών/τριών.

► ΜΕΘΟΔΟΣ: ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ/ΟΥΣΕΣ, ΥΛΙΚΟ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η μεθοδολογία υλοποίησης σχεδιάστηκε με γνώμονα την εξατομίκευση και τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, προκειμένου να ανταποκριθεί στα ειδικά μαθησιακά προφίλ των μαθητών του Τμήματος Ένταξης. Ο περιορισμένος αριθμός των συμμετεχόντων/ουσών επέτρεψε την εστίαση στις ατομικές μαθησιακές δυνατότητες των παιδιών και τη συστηματική παροχή υποστήριξης.

Το κεντρικό εκπαιδευτικό υλικό αποτέλεσε ένα πρωτότυπο ψηφιακό βίντεο ξενάγησης στην Ιακωβάτσειο Βιβλιοθήκη, το οποίο δημιουργήθηκε με το εργαλείο CapCut. Η σύνθεση του βίντεο περιλάμβανε πλούσιο φωτογραφικό υλικό και προφορική αφήγηση με απλό λεξιλόγιο και αργό ρυθμό. Η επιλογή του ψηφιακού μέσου δικαιολογήθηκε από την ανάγκη προσβασιμότητας και μοντελοποίησης της εμπειρίας εντός της τάξης. Παράλληλα, η χρήση οπτικοακουστικών μέσων λειτουργεί ως κλειδί για την ενίσχυση της συγκέντρωσης και της γνωστικής επεξεργασίας σε μαθητές με ειδικές μαθησιακές ανάγκες, προσφέροντας μια πλούσια πολυαισθητηριακή προσέγγιση (Pausova, 2012).

Η διαδικασία υλοποίησης οργανώθηκε σε διαδοχικά στάδια, ακολουθώντας ένα μοντέλο βιωματικής και υποστηρικτικής μάθησης. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε προπαρασκευαστική συζήτηση, η οποία είχε ως στόχο την αφύπνιση του προηγούμενου γνωστικού φορτίου των μαθητών και τη δημιουργία ισχυρών κινήτρων για τη συμμετοχή (Bandura, 1997). Ακολούθησε η προβολή του ψηφιακού βίντεο, κατά την οποία οι μαθητές/τριες ενθαρρύνθηκαν στην ενεργητική παρακολούθηση. Στη συνέχεια, διεξήχθη καθοδηγούμενη συζήτηση για την επεξεργασία και την οργάνωση των νέων πληροφοριών, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της γλωσσικής έκφρασης και της κατανόησης του ρόλου της βιβλιοθήκης. Τέλος, εφαρμόστηκαν αναστοχαστικές δραστηριότητες και δραστηριότητες εμπέδωσης, οι οποίες ήταν πλήρως προσαρμοσμένες στις μαθησιακές δυνατότητες των μαθητών/τριών. Αυτό το τελευταίο στάδιο επέτρεψε την πρακτική εφαρμογή της γνώσης, την εσωτερίκευση των εννοιών και την αξιολόγηση της επίτευξης των επιμέρους στόχων φιλιαναγνωσίας. Η υιοθέτηση αυτής της μεθοδολογίας εξασφάλισε τη βιωματική προσέγγιση της μάθησης, την ενεργή συμμετοχή και την ουσιαστική αφομοίωση των εννοιών από τους/τις μαθητές/τριες του Τμήματος Ένταξης.

► ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η διδακτική πρακτική οργανώθηκε μεθοδικά γύρω από την ψηφιακή ξενάγηση στον χώρο της Ιακωβατείου Βιβλιοθήκης Ληξουρίου. Η επιλογή αυτής της μεθόδου εντάσσεται ευρύτερα στις μουσειοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις (Hooper-Greenhill, 2000), οι οποίες εστιάζουν στην ερμηνεία του πολιτισμού μέσω των χώρων, καθώς και στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων ως μέσων πρόσβασης και μοντελοποίησης.

Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού βίντεο ήταν εξατομικευμένος για τις ανάγκες των μαθητών/τριών του Τμήματος Ένταξης. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, εφαρμόστηκε πολυαισθητηριακή υποστήριξη, με χρήση οπτικοακουστικού υλικού (εικόνα, μουσική, προφορική αφήγηση) για να προσφέρει μια πλούσια πολυτροπική εμπειρία, διευκολύνοντας τη γνωστική επεξεργασία και ενισχύοντας τη συγκέντρωση (Pausova, 2012). Επιπλέον, δόθηκε έμφαση στη δομή και τον ρυθμό: η αφήγηση ήταν αργή και σαφής, με χρήση απλού λεξιλογίου, ενώ ο ρυθμός εναλλαγής των εικόνων ήταν ελεγχόμενος, προκειμένου να μην προκαλεί υπερφόρτωση πληροφοριών, ένα συχνό πρόβλημα για μαθητές/τριες με μαθησιακές δυσκολίες. Τέλος, εφαρμόστηκε πολιτισμική γεφύρωση, καθώς η ξενάγηση δεν περιορίστηκε σε μία απλή περιήγηση. Είχε ως στόχο την εξιστόρηση της μακράς και σπουδαίας ιστορίας της βιβλιοθήκης, αναδεικνύοντας συστηματικά τον ρόλο της ως θεματοφύλακα πολιτιστικής μνήμης και πολιτισμικού κεφαλαίου της τοπικής κοινότητας.

Μέσα από το οπτικοακουστικό υλικό, οι μαθητές/τριες ήρθαν σε άμεση, βιωματική επαφή με τον φυσικό χώρο της βιβλιοθήκης, τα βιβλία και τη λειτουργία της, χωρίς να χρειαστεί η φυσική μετακίνησή τους. Η οπτικοακουστική αφήγηση λειτούργησε ως καταλυτικό μέσο για την βιωματική μάθηση (Dewey, 1938), καθώς προσέφερε μια κοινή εμπειρία στην τάξη, η οποία αποτέλεσε τη βάση για την περαιτέρω επεξεργασία και την οικοδόμηση της γνώσης σε κοινωνικό πλαίσιο (Vygotsky, 1978). Κεντρική επιδίωξη της παρέμβασης ήταν η αλλαγή της στάσης των μαθητών/τριών απέναντι στην ανάγνωση και τον θεσμό της βιβλιοθήκης. Η βιβλιοθήκη παρουσιάστηκε συστηματικά ως χώρος ανοιχτός, φιλόξενος και μη-απειλητικός, όπου το βιβλίο παύει να αποτελεί σχολική υποχρέωση ή πηγή άγχους και μετατρέπεται σε πηγή χαράς, γνώσης και φαντασίας. Αυτή η θετική αναπλαισίωση του βιβλίου και του χώρου συνδέεται άμεσα με τον κεντρικό σκοπό της παρέμβασης, καθώς οι θετικές συναισθηματικές συνδέσεις είναι απαραίτητες για την υιοθέτηση μακροχρόνιων αναγνωστικών συνηθειών και, παράλληλα, η παρουσίαση του περιβάλλοντος ως «χώρου ανακάλυψης» λειτουργεί ως ενισχυτικό μέσο, δίνοντας την αίσθηση ότι υπάρχει πρόσβαση και είναι δυνατό να κατακτηθεί το πολιτισμικό αυτό κεφάλαιο. Συνοψίζοντας, η ψηφιακή ξενάγηση αξιοποίησε τη δύναμη της εικόνας και της αφήγησης για να δημιουργήσει μια συναισθηματική εμπλοκή με το αντικείμενο της μάθησης, θέτοντας τις βάσεις για την καλλιέργεια της φιλιανγνωσίας μέσω μιας ολοκληρωμένης, παιδαγωγικά τεκμηριωμένης και προσβάσιμης πρακτικής.

► ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της διδακτικής παρέμβασης βασίστηκε κυρίως σε ποιοτικές μεθόδους, δεδομένης της φύσης της παρέμβασης και του πληθυσμού-στόχου (Creswell, 2013), με τη διαδικασία να περιλαμβάνει τρεις

βασικούς, αλληλένδετους άξονες για τη συλλογή δεδομένων.

Πρώτον, διενεργήθηκαν ποιοτικές παρατηρήσεις, που αφορούσαν τη συστηματική καταγραφή της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών από την υπεύθυνη εκπαιδευτικό κατά τη διάρκεια της υλοποίησης, ώστε να αποτυπωθούν οι αντιδράσεις τους και οι μεταβολές στη συγκέντρωση και το ενδιαφέρον τους. Δεύτερον, αξιολογήθηκε η ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών, με στόχο τον προσδιορισμό του βαθμού εμπλοκής και της ποιότητας της συμμετοχής τους τόσο στις πρακτικές δραστηριότητες όσο και στις καθοδηγούμενες συζητήσεις, δείχνοντας πόσο ενεργά εσωτερίκευσαν το υλικό. Τρίτον, χρησιμοποιήθηκε ο προφορικός αναστοχασμός, ο οποίος επέτρεψε τη συλλογή δεδομένων μέσω άτυπων συνεντεύξεων και συζητήσεων, όπου οι μαθητές/τριες εξέφρασαν ελεύθερα τις εντυπώσεις, τα συναισθήματα και τις στάσεις τους έναντι του βιβλίου και της βιβλιοθήκης.

Τα ποιοτικά δεδομένα κατέδειξαν σαφείς θετικές αλλαγές που συνδέονται άμεσα με την επίτευξη των επιμέρους και του κεντρικού στόχου της παρέμβασης. Παρατηρήθηκε αύξηση ενδιαφέροντος και κινήτρων, καθώς καταγράφηκε αυξημένο ενδιαφέρον για τα βιβλία και τη θεματική της βιβλιοθήκης, γεγονός που υποδεικνύει την ενίσχυση των εσωτερικών κινήτρων για ανάγνωση (Guthrie & Humenick, 2004). Ο ενθουσιασμός που εκφράστηκε κατά τη διάρκεια της δράσης επιβεβαιώνει την επιτυχία της χρήσης της ψηφιακής ξενάγησης ως ελκυστικού εργαλείου. Παράλληλα, σημειώθηκε βελτίωση δεξιοτήτων προσοχής, αφού καταγράφηκε σημαντικά μεγαλύτερη διάρκεια προσοχής και συγκέντρωσης των μαθητών κατά την προβολή του βίντεο και τις επακόλουθες συζητήσεις. Αυτό το εύρημα υπογραμμίζει την αποτελεσματικότητα του πολυαισθητηριακού και δομημένου ψηφιακού υλικού στην υποστήριξη μαθητών/τριών με ειδικές μαθησιακές ανάγκες (Pausova, 2012). Τέλος, παρατηρήθηκε διαμόρφωση θετικών στάσεων μέσω του προφορικού αναστοχασμού, όπου οι μαθητές/τριες εξέφρασαν θετικότερα συναισθήματα απέναντι στην ανάγνωση και τη βιβλιοθήκη, αντιλαμβανόμενοι πλέον τον χώρο ως φιλόξενο και προσβάσιμο. Αυτή η θετική αναπλαισίωση της στάσης αποτελεί την ουσιαστική εκπλήρωση του κεντρικού σκοπού της διδακτικής παρέμβασης.

Συμπερασματικά, η αξιολόγηση μέσω ποιοτικών δεικτών κατέδειξε ότι η διδακτική πρακτική πέτυχε τη δημιουργία ενός θετικού, υποστηρικτικού μαθησιακού περιβάλλοντος, που οδήγησε στην ενίσχυση τόσο των γνωστικών όσο και των συναισθηματικών παραμέτρων των μαθητών/τριών του Τμήματος Ένταξης.

► ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

Τα αποτελέσματα της παρέμβασης, όπως αυτά καταγράφηκαν μέσω των ποιοτικών παρατηρήσεων, επιβεβαιώνουν μεθοδολογικά και εμπειρικά τη σημασία των βιωματικών, ψηφιακών και μουσειοπαιδαγωγικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία της φιλιαναγνωσίας και ειδικότερα στην Ειδική Αγωγή.

Αρχικά, η ψηφιακή ξενάγηση με τη μορφή του τεχνολογικού εργαλείου, λειτούργησε ως αποτελεσματική γέφυρα ανάμεσα στο σχολικό περιβάλλον και τον πολιτισμό, άροντας τους φυσικούς και γνωστικούς περιορισμούς που αντιμετωπίζουν συχνά οι μαθητές του Τμήματος Ένταξης. Αυτό το εύρημα ενισχύει τη θέση ότι η τεχνολογία μπορεί να ενισχύσει τη βιωματική μάθηση και την ενεργή εμπλοκή των μαθητών/τριών, στοιχεία που αποτελούν βασικές αρχές της μουσειοπαιδαγωγικής και της εκπαιδευτικής αξιοποίησης των πολιτισμικών αγαθών (Νάκου, 2002).

Ταυτόχρονα, η αξιοποίηση ενός ιστορικού πολιτιστικού χώρου, όπως η

Ιακωβάτειος Βιβλιοθήκη Ληξουρίου, ήταν κομβικής σημασίας. Η επαφή με το ιστορικό φορτίο του χώρου ενίσχυσε τη συναισθηματική σύνδεση των μαθητών/τριών με το βιβλίο και συνέβαλε καθοριστικά στη δημιουργία νοήματος γύρω από την αναγνωστική εμπειρία. Αυτό επιβεβαιώνει τη σύγχρονη τάση που υποστηρίζει ότι οι βιβλιοθήκες, όταν ενσωματώνονται στη διδακτική πρακτική, μπορούν να λειτουργήσουν ως ζωντανοί, δυναμικοί χώροι μάθησης (Hohenstein & Moussouri, 2018), ξεπερνώντας τον παραδοσιακό ρόλο τους ως απλές αποθήκες γνώσης.

Επιπλέον, η επιτυχία της παρέμβασης υπογραμμίζει τη σημασία της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και της εξατομίκευσης. Η προσαρμογή του ψηφιακού υλικού και των αναστοχαστικών δραστηριοτήτων στις ανάγκες των μαθητών/τριών του Τμήματος Ένταξης ήταν κρίσιμη για την αύξηση της αυτοεκτίμησης και τη διαμόρφωση θετικών στάσεων, όπως φάνηκε στα αποτελέσματα, οδηγώντας στην ουσιαστική επίτευξη του κεντρικού στόχου της καλλιέργειας της φιλαναγνωσίας.

► ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η παρούσα διδακτική παρέμβαση κατέδειξε emphaticά τη δυναμική και την αναγκαιότητα της φιλαναγνωσίας όταν αυτή συνδέεται με σύγχρονες βιωματικές, ψηφιακές και μουσειοπαιδαγωγικές πρακτικές. Τα ευρήματα επιβεβαίωσαν τη θεωρητική υπόθεση ότι η ενσωμάτωση του πολιτιστικού περιβάλλοντος στη σχολική διαδικασία, μέσω ψηφιακών μέσων, μπορεί να αποτελέσει καταλυτικό παράγοντα για την ενίσχυση του ενδιαφέροντος και των κινήτρων (Florian, 2014).

Η ψηφιακή ξενάγηση στην Ιακωβάτειο Βιβλιοθήκη Ληξουρίου συνέβαλε ουσιαστικά στη διαμόρφωση θετικών στάσεων απέναντι στο βιβλίο και τη βιβλιοθήκη. Η επιτυχία αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη στο πλαίσιο της Ειδικής Αγωγής, καθώς επιβεβαιώνει ότι οι φραγμοί πρόσβασης μπορούν να αρθούν αποτελεσματικά με τη χρήση κατάλληλα δομημένου τεχνολογικού υλικού (Hooper-Greenhill, 2000), το οποίο υποστηρίζει τη συναισθηματική εμπλοκή και τη γνωστική κατανόηση των μαθητών με διαφορετικά μαθησιακά προφίλ.

Ένα σημαντικό στοιχείο της δράσης αποτέλεσε η διευρυμένη απήχηση και η μεταφορεσιμότητα του εκπαιδευτικού υλικού. Το βίντεο φυσικά προβλήθηκε στη συνέχεια σε όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες των γενικών τάξεων του σχολείου, ενώ αξιοποιήθηκε και από την ίδια την Ιακωβάτειο Βιβλιοθήκη. Αυτή η εξέλιξη υπογραμμίζει την αειφορία της παρέμβασης και ενισχύει τον θεσμικό ρόλο της σύνδεσης μεταξύ σχολείου και πολιτιστικού φορέα (Clark, 2017), καθιστώντας την παραγόμενη γνώση κοινό κτήμα της σχολικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας.

Βάσει των ποιοτικών δεδομένων που συλλέχθηκαν, οι προτάσεις για μελλοντικές παρεμβάσεις και έρευνες εστιάζουν στη μεθοδολογική ενίσχυση και τη μακροπρόθεσμη παρακολούθηση. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η μεθοδολογική τριγωνοποίηση. Σύμφωνα με αυτήν, η αξιολόγηση θα μπορούσε να επεκταθεί με την ενσωμάτωση ποσοτικών εργαλείων (π.χ. κλίμακες μέτρησης κινήτρων και στάσεων) σε σχέδιο προ-τεστ και μετα-τεστ. Η προσέγγιση αυτή θα επέτρεπε την τριγωνοποίηση των δεδομένων, προσφέροντας πιο ισχυρή και μετρήσιμη τεκμηρίωση της αλλαγής (Teddle & Tashakkori, 2009). Επιπρόσθετα, συνιστάται η διερεύνηση της μακροπρόθεσμης επίδρασης τέτοιων πρακτικών στις αναγνωστικές συνήθειες. Μια διαχρονική μελέτη θα ήταν απαραίτητη για να διαπιστωθεί εάν οι θετικές στάσεις που διαμορφώθηκαν διατηρούνται μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης και επηρεάζουν την αυθόρμητη χρήση της βιβλιοθήκης και την επιλογή βιβλίων από τους/τις

μαθητές/τριες.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York, NY: W.H. Freeman and Company.
- Carr, N. (2010). *The shallows: What the Internet is doing to our brains*. New York, NY: W. W. Norton.
- Clark, K. (2017). Sustaining community partnerships: Challenges and opportunities for schools and cultural institutions. *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 22(4), 213–228.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York, NY: Kappa Delta Pi.
- Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education? *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 286–294.
- Guthrie, J. T., & Humenick, N. M. (2004). Motivating students to read: Evidence for a cognitive-motivational framework. *Reading Research Quarterly*, 39(2), 162–189.
- Hohenstein, J., & Moussouri, T. (2018). *Museum learning: Theory and research as tools for enhancing practice*. London: Routledge.
- Hohenstein, J., & Moussouri, T. (2018). The library as a learning space: Understanding user behaviour and preferences. *Library & Information Science Research*, 40(1), 19–27.
- Hooper-Greenhill, E. (2000). *Museums and the interpretation of visual culture*. London: Routledge.
- Nation, I. S. P. (2013). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pausova, L. (2012). Sensory learning: A key to motivating learning in students with intellectual disability. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 12(4), 184–192.
- Snow, C. E. (2002). *Reading for understanding: Toward an R&D program in reading comprehension*. Santa Monica, CA: RAND.
- Teddlie, C., & Tashakkori, A. (2009). *Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Willis, P. (2006). *The neural basis of learning and memory*. New York, NY: Oxford University Press.
- Wolf, M. (2007). *Proust and the squid: The story and science of the reading brain*. New York, NY: HarperCollins.
- Αναγνωστόπουλος, Δ. (2015). *Η φιλαναγνωσία στο σχολείο*. Αθήνα: Μεταίχιμιο.
- Καψάλης, Α., & Χαραλαμπίδης, Χ. (2016). *Παιδαγωγικές προσεγγίσεις στη σχολική βιβλιοθήκη*. Θεσσαλονίκη: Ζήτη.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2012). *Γλώσσα και εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

- Μαυρομάτης, Γ. (2018). *Ειδική Αγωγή και εκπαιδευτικές πρακτικές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νάκου, Ε. (2002). *Μουσειακή αγωγή: Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Νήσος.
- Νάκου, Ε. (2002). Το επιστημολογικό υπόβαθρο της σχέσης μουσείου, εκπαίδευσης και ιστορίας. Στο Γ. Κόκκινος & Ε. Αλεξάκη (Επιμ.), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη Μουσειακή Αγωγή*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 115–128.
- Πόρποδας, Κ. (2002). *Ανάγνωση και δυσλεξία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τσιμπιδάκη, Α. (2017). *Συμπεριληπτική εκπαίδευση και μαθησιακές δυσκολίες*. Αθήνα: Πεδίο.

Παράρτημα

Παρακάτω παρατίθενται ο σύνδεσμος του βίντεο από το προσωπικό portfolio της εκπαιδευτικού
(<https://ntinakats.wixsite.com/konstantina/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1>), καθώς και εικόνες από την ψηφιακή ξενάγηση στη βιβλιοθήκη.

Εικόνα 1. Έναρξη βίντεο-Τίτλος και εξωτερική όψη βιβλιοθήκης

Εικόνα 2. Παρουσίαση υλικού από κάθε μέρος της βιβλιοθήκης

Εικόνα 3. Σπουδαίοι ευεργέτες-Αναφορά ιστορικών στοιχείων

Εικόνα 4. Παιδική γωνιά ανάγνωσης βιβλίων